

Шифр «зимова феєрія»

ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ: ІСТОРИЧНИЙ ТА КОМПАРАТИВІСТСЬКИЙ АСПЕКТИ	7
1.1. Виникнення умов та впровадження відеоконференції в українському кримінальному процесуальному праві	7
1.2. Порівняльно-правовий аналіз загальних умов та нормативного закріплення застосування відеоконференції в Україні та європейських країнах	11
РОЗДІЛ II. ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ ТА ЗАГАЛЬНИХ УМОВ ЗАСТОСУВАННЯ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ	15
2.1. Поняття відеоконференції та її загальна характеристика	15
2.2. Загальні умови застосування відеоконференції в кримінальному провадженні та основні переваги й недоліки	19
ВИСНОВКИ.....	24
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	29
ДОДАТКИ.....	33

ВСТУП

Актуальність вибраної нами тематики підтверджується наступними аргументами. Виконуючи вимоги міжнародної спільноти, задля реалізації євроінтеграційних процесів, в Україні 13 квітня 2012 року було прийнято Кримінальний процесуальний кодекс (далі – КПК України). Зазначений кодекс остаточно укорінив процеси гуманізації та демократизації в українському суспільстві, внаслідок чого Україна здобула осучаснений Закон, який містить в собі загальновизнані стандарти щодо прав людини та громадянина, а також механізми швидкого, повного та неупередженого дослідження обставин кримінально протиправних діянь.

Загалом метою сучасного кримінального процесуального законодавства є реалізація швидкого, повного та неупередженого вивчення обставин вчинення кримінально протиправних діянь, а також притягнення кожної винної особи до кримінальної відповідальності та застосування необхідних і достатніх заходів кримінально-правового впливу. Однак, сучасне життя суспільства характеризується динамічністю, швидкоплинністю в часі, є надто обтяженим темпоральними обмеженнями, відповідно, часу зазвичай бракує, що унеможлиблює застосування зазначених завдань на практиці. Оскільки Україна стоїть на шляху створення онлайн-простору, одним з аспектів якого є діджиталізація різних напрямків функціонування державної влади, юридично значущої діяльності, для здійснення органами державної влади та місцевого самоврядування своїх повноважень, то для подолання проблеми браку часу новим КПК України було введено можливість застосування дистанційного досудового розслідування за допомогою використання системи відеоконференцзв'язку.

Дистанційне провадження почало дедалі частіше використовуватися під час досудового розслідування та судового провадження. Однак, єдності щодо визначення поняття відеоконференції не досягнуто серед науковців, також досить негативним є той факт, що в нашій державі відсутнє законодавчо закріплене поняття відеоконференції.

Враховуючи новизну такого поняття як «відеоконференція» у кримінальному провадженні, а також досить високу наукову та практичну зацікавленість з боку вчених та практиків щодо даного питання, зазначений спосіб проведення провадження залишається недостатньо дослідженою проблемою. Окремі питання використання відеоконференції досліджували такі українські науковці як Л.М. Алексеєва, М.Я. Сегай, В.М. Тертишник та інші. Окремо слід вказати на вагомий внесок в вирішення проблем нормативного закріплення використання відеоконференції в кримінальному провадженні представників Одеської школи права, а саме професорів Ю.П. Аленіна, Л.І. Аркуши, І.В. Гловюк, доцентів М. І. Смирнова, М.І. Пашковського та інших.

Об'єктом даної роботи є кримінально-процесуальні відносини, які виникають та регулюються нормами права в процесі застосування відеоконференції як способу проведення слідчих (розшукових), судових та інших процесуальних дій.

Предмет дослідження становлять сучасні правові норми та ті, які існували раніше, а також кримінальні процесуальні норми європейських країн, які регламентують проведення відеоконференції.

Виходячи з актуальності цієї роботи, а також визначених її об'єкта та предмета, **метою** є дослідити сутність поняття відеоконференції та його історичне формування, визначитись із загальними умовами її проведення та визначити переваги та недоліки даного явища.

Завданнями даної роботи є:

- дослідити історію виникнення та розвитку відеоконференції як особливого способу здійснення дистанційного провадження;
- провести порівняльно-правовий аналіз поняття, нормативного закріплення та загальних умов застосування відеоконференції в Україні та європейських країнах;
- розглянути поняття відеоконференції та визначити змістовні та суттєві властивості даного способу проведення процесуальних дій;

- надати правову характеристику загальним умовам застосування дистанційного провадження, а також дослідження переваги та проблеми даного процесуального інституту.

Методи дослідження, які були використані при написанні даної роботи:

- діалектичний метод пізнання (розглянуті у роботі питання представлені у вигляді єдності їх змісту та юридичної форми);
- метод узагальнення (оброблення матеріалу, зведення до загального, в якому знаходить віддзеркалення головне, що характеризує об'єкти);
- логіко-семантичний метод (визначення та більш ґрунтовне вивчення понятійного апарату «відеоконференція», «характеристика»);
- метод порівняння (зіставлення положень науки філософії, соціології та кримінального процесуального права задля визначення поняття відеоконференції);
- структурний метод (дослідження системи основних характеристик, загальних умов застосування дистанційного провадження та його переваги та недоліки);
- порівняльно-правовий метод (визначення рівня урегульованості у кримінальному процесуальному законодавстві України та зарубіжних країн поняття відеоконференції та притаманні їм підстави для застосування).

Наукова новизна полягає в тому, що на законодавчому рівні не закріплено залучення спеціаліста для проведення якісного, безпечного та професійного дистанційного провадження, в силу чого нами було запропоновано внесення змін до частини 3 статті 232 КПК України, а саме – залучення для проведення відеоконференції спеціаліста, який повинен мати вищу освіту в галузі комп'ютерних наук та інформаційних технологій за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр, стаж роботи в галузі ІТ-технологій не менше 3 років та володіти мовою програмування.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що її положення є достатньо новими та уточнюють наукові знання про відеоконференцію, місце і роль дистанційного провадження та загальних умов його проведення.

Практичне значення роботи обумовлене наведеними в ній перевагами та недоліками використання дистанційного провадження, а також запропонованими ідеями щодо покращення даного інституту кримінального провадження. Застосувавши висловлені пропозиції, зможемо досягти максимально безпечного, ефективного та дієвого провадження в режимі відеоконференції.

Апробація результатів дослідження. Результати роботи було впроваджено в навчальну діяльність (Акт про впровадження додається в зашифрованому вигляді, а також оригінал у паперовому вигляді).

Публікації. Основні положення роботи було відображено в науковій статті (копія статті додається у зашифрованому вигляді в додатках).

Структура наукової роботи обумовлена метою та завданнями дослідження й складається зі вступу, двох розділів, які містять в собі чотири підрозділи, висновків та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ І. ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ: ІСТОРИЧНИЙ ТА КОМПАРАТИВІСТСЬКИЙ АСПЕКТИ

1.1. Виникнення умов та впровадження відеоконференції в українському кримінальному процесуальному праві

Загалом виникнення процесуальних норм пов'язане з виникненням норм матеріального кримінального права та становленням права в цілому на відповідному етапі розвитку суспільства. Виходячи з того, що кримінальне процесуальне право є похідним від кримінального права, його основним завданням є реалізація норм останнього, що склалися у конкретній спільності людей на відповідному етапі соціального розвитку.

Однак, виходячи з аналізу багатьох джерел можна зробити висновок, що історія становлення відеоконференції в кримінальному процесуальному праві має невеликий часовий проміжок. Це пояснюється тим, що даний інститут є відносно новим для кримінального процесу, а перші згадки були лише в КПК України 1960 року шляхом внесення змін до кодексу в 2011 році відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з ратифікацією Другого додаткового протоколу до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах» від 16.06.2011 року № 3529-VI¹.

Даним положенням було доповнено КПК України 1960 року щодо можливості застосування телефонної конференції та відеоконференції при проведенні слідчої дії, яке в деяких аспектах співпадає із сучасним трактуванням². Відповідна стаття, яка проіснувала чинною трохи менше року, масового застосування не набула, адже в 2000-х роках Україна лише почала стрімке впровадження застосування Інтернету як в цілому в країні, так і в

¹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з ратифікацією Другого додаткового протоколу до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах [Текст] : Закон України від 16.06.2011 року. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2012. № 4. ст. 22.

² Кримінально-процесуальний кодекс України від 28 грудня 1960 року. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KD0007.html (дата звернення: 19.11.2019)

органах державної влади, достатньо якісна комп'ютерна техніка лише почала з'являтися та набирати «популярності», практичні знання щодо застосування відеоконференції також були відсутні. Отже, можемо зробити висновок про те, що реалізація на практиці положення про застосування дистанційного провадження була відсутня, але таку проблему можна було б подолати шляхом внесення змін до КПК України дещо раніше, ніж це було зроблено.

Також вважаємо за необхідне зазначити деякі міжнародно-правові документи, які і стали тією рушійною силою, що впровадила на Україні процес змін стосовно оновлення застарілих положень законодавства. Тож першим міжнародним договором, який ретельно врегулював міжнародно-правові відносини між Україною та іншими державами з приводу надання взаємної правової допомоги з можливістю застосування відеоконференції, стала Конвенція про взаємодопомогу в кримінальних справах між державами-членами Європейського Союзу від 2000 року³, яка розширила певні положення Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах від 1959 року⁴. Також 01 червня 2011 року Україна ратифікувала Другий додатковий протокол до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах від 08 листопада 2001 року, у зв'язку з чим укорінила в українському законодавстві надану можливість впровадження нової форми міжнародного співробітництва в галузі взаємної правової допомоги, а саме – збирання доказів за допомогою відеоконференцзв'язку⁵.

Згідно з документами IX Конгресу ООН з попередження злочинності, який проводився в Каїрі в 1995 році⁶, проведення допиту свідка в режимі відеоконференції у злочинах, що стосуються дітей, є достатньо ефективною процесуальною дією. Використання дистанційного провадження забезпечує

³ Конвенція про взаємодопомогу в кримінальних справах між державами-членами Європейського Союзу від 29.05.2000 р. URL: . http://zakon.nau.ua/doc/?code=994_238 (дата звернення: 19.11.2019)

⁴ Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах від 20.04.1959 року. URL:: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_036 ((дата звернення: 19.11.2019)

⁵ Другий додатковий протокол до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах від 08.11.2001 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/994_518 (дата звернення: 19.11.2019)

⁶ A/CONF.169/16/Rev.1. Доповідь Дев'ятого конгресу ООН із запобігання злочинності й поводженню з правопорушниками (Каїр, 29 квіт. – 8 трав. 1995 р.).

уникнення порушень строків кримінального провадження, а також реалізує на практиці «розумні строки» судового розгляду з огляду на положення Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод⁷, а також надає можливість реалізувати особою, яка тримається під вартою, право брати участь в судовому засіданні безпосередньо або за допомогою відеоконференції. Таким чином, ратифікувавши зазначені міжнародні акти, наша держава змогла забезпечити реалізацію швидкого, ефективного та економічно вигідного міжнародного співробітництва, що є позитивним чинником як для України, так і для зарубіжних держав.

Беручи до уваги все вище викладене, а також проблему застарілого законодавства у сфері кримінального процесу, 13 квітня 2012 року в Україні було запроваджено принципово новий Кримінальний процесуальний кодекс, який регламентував достатньо прогресивні норми стосовно дистанційного провадження. З огляду на це, 13 квітня 2012 року, пункт 1 розділу I Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з ратифікацією Другого додаткового протоколу до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах» від 16.06.2011 року втратив чинність.

Цікавим є те, що вже після прийняття КПК України, були намагання виключити норми щодо застосування відеоконференції з нього. Зокрема, в 2013 році народним депутатом України Г.Г. Москалем було внесено проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо скасування відеоконференцій»⁸, який було передано до комітету з питань верховенства права та правосуддя. У пояснювальній записці депутат обґрунтовував необхідність прийняття акта тим, що режим відеоконференції порушує такі засади як рівність перед законом і судом, таємниця спілкування, забезпечення права на захист, змагальність сторін та свобода в поданні ними

⁷ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_004 (дата звернення: 19.11.2019)

⁸ Проект Закону України про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо скасування відеоконференцій від 15.02.2013 : веб-сайт. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45773 (дата звернення 19.11.2019)

суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості, безпосередність дослідження показань, речей і документів, відкритість судового провадження тощо. Беручи безпосередньо участь у судовому засіданні, що проходило у Печерському районному суді м. Києва, на якому відповідно до статті 336 КПК України проводились процесуальні дії у режимі відеоконференції з установою виконання покарань у Чернігівській області, Г.Г. Москаль звернув увагу на такі недоліки цього процесу: по-перше, недостатній для нормального спілкування рівень технічного зв'язку між судом та установою виконання покарань; по-друге – неможливість подання на розгляд суду письмових клопотань, доказів та інших процесуальних документів; по-третє – неможливість для учасника процесу, що перебуває в установі виконання покарань, конфіденційно порадитись зі своїм захисником (адвокатом), який перебуває у залі суду територіально в іншому місці⁹.

Однак комітет, який очолював на той час академік С.В. Ківалов, вирішив рекомендувати Верховній Раді України повернути цей законопроект суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання, враховуючи також детальні обґрунтування, викладені у висновку Головного науково-експертного управління. У подальшому даний законопроект було відкликано.

У 2017 році між Україною та Королівством Нідерландів було укладено Угоду «Про міжнародне співробітництво щодо злочинів, пов'язаних зі збиттям літака рейсу МН17 Малайзійських авіаліній 17 липня 2014 року»¹⁰, яку наша держава ратифікувала 12 липня 2018 року, а набрала чинності вона 28 серпня 2018 року. В зазначеній угоді визначено окрему частину, яка присвячена відеоконференції і має назву «Використання відеоконференції».

Отже, не дивлячись на такий достатньо новий інститут кримінального процесуального права як відеоконференція, ми зробили спробу окреслити

⁹ Пояснювальна записка до проекту Закону України “Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо скасування відеоконференцій”. URL:

http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=2305&skl=8 (дата звернення 19.11.2019)

¹⁰ Угода між Україною та Королівством Нідерландів про міжнародне правове співробітництво щодо злочинів, пов'язаних зі збиттям літака рейсу МН17 Малайзійських авіаліній 17 липня 2014 року від 07.07.2017 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/528_002-17/conv (дата звернення: 20.11.2019)

основні моменти, які сприяли його становленню. На сьогоднішній день використання відеоконференції стає більш популярним саме в кримінальному судочинстві, що проілюстровано в Додатках 1, 2.

1.2. Порівняльно-правовий аналіз загальних умов та нормативного закріплення застосування відеоконференції в Україні та європейських країнах

На сьогоднішній день Україна стоїть на тернистому шляху свого становлення як самодостатньої, конкурентоспроможної, високорозвиненої держави шляхом вступу до Європейського союзу та запозичення зарубіжного підходу до формування змісту законодавства у різних сферах діяльності.

Оскільки ми говоримо про відеоконференцію в кримінальному процесуальному законодавстві та його втілення на практиці, доцільно було б розглянути кримінальне процесуальне законодавство деяких зарубіжних країн та їх ставлення до такого явища як «дистанційне провадження». Тож для дослідження даного питання ми звернули увагу на законодавство таких європейських країн як Білорусь, Російська Федерація, Болгарія, Литовська Республіка.

Українське кримінальне процесуальне законодавство не закріплює тлумачення такого поняття як «відеоконференція», однак досить чітко зазначає підстави та порядок її застосування, які передбачені частиною 1 статті 232, частини 1 статті 336 (щодо судового провадження) та частиною 1 статті 567 (щодо міжнародного співробітництва) Кримінального процесуального кодексу України. Отже, за загальним правилом, проведення відеоконференції допускається у разі¹¹:

- 1) якщо особа не може прийняти участь у досудовому провадженні за станом свого здоров'я;
- 2) якщо є підстави вважати, що особі загрожує небезпека;

¹¹ Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року №4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 20.11.2019)

3) якщо необхідно провести допит малолітньої або неповнолітньої особи, які перебувають у статусі потерпілого або свідка;

4) забезпечення оперативності при здійсненні досудового розслідування;

5) якщо наявні інші підстави.

У вказаних для аналізу зарубіжних країнах також відсутнє законодавче поняття відеоконференції. Проте, необхідно вказати на те, що лише КПК Білорусі чітко зазначені порядок та підстави проведення дистанційного провадження на відмінну від Російської Федерації та Болгарії.

Отже, стаття 224-1 КПК Білорусії вказує на наступні підстави застосування відеоконференції¹²:

1) неможливість прибуття учасника процесу для проведення слідчої дії за станом здоров'я або з іншої поважної причини;

2) необхідність забезпечення безпеки учасників кримінального процесу та інших осіб;

3) якщо потерпілим або свідком є неповнолітня особа.

Порядок проведення дистанційного провадження характеризується сукупністю наступних дій:

- для того, щоб забезпечити проведення слідчої дії в режимі відеоконференції зв'язку за місцем знаходження учасника такої дії, слідчий направляє доручення про сприяння проведенню процесуальної дії;

- при проведенні слідчих дій має забезпечуватись можливість реалізації учасниками своїх процесуальних прав та виконання обов'язків, при цьому має бути забезпечена належна якість звуку та зображення;

- хід та результати такої дії фіксуються використовуваними технічними засобами з його одночасною відео фіксацією, яку здійснює посадова особа відповідальна за це, а також обов'язкова фіксація у протоколі слідчої дії;

- зазначена посадова особа зобов'язана перебувати з учасником слідчої дії до її завершення, після чого повинна повністю відтворити учаснику слідчої

¹² Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь от 16.07.1999. URL : <http://www.pravo.by/> (дата звернення: 20.11.2019)

дії відеозапис та запитує про наявність зауважень до переглянутого відео, за наявності зауважень та доповнення передбачається обов'язкове внесення до протоколу;

- протокол має бути підписаний як учасником дії, так і посадовою особою, а електронний носій з відеозаписом відеоконференцзв'язку опечатується та прикріплюється до протоколу та долучаються до матеріалів провадження;

- якщо така дія проводиться з підстав забезпечення безпеки особи, то забезпечується можливість зміни голосу та/або зовнішності до невпізнання¹³.

Такий порядок деякою мірою співпадає з проведенням дистанційного провадження в Україні, однак в КПК України досить детально роз'яснюється кожна з дій, необхідних для забезпечення належного функціонування процесу відеоконференцзв'язку, а також наголошується на забороні проведення відео конференції у разі відмови однієї із сторін кримінального провадження, чого не вказано як в КПК Білорусі, так і Болгарії та Російської Федерації.

Передбачена також ч. 6 ст. 279 КПК Литовської Республіки можливість застосування відео- чи аудіозв'язку під час заслуховування показань свідка під час судового розгляду: «Свідок, який захищений кримінальним законом від наслідків кримінального правопорушення, а також свідок, якому з інших причин не може брати участь у судовому процесі, можуть бути допитані за допомогою телекомунікацій та аудіовізуальними засобами»¹⁴.

Закріплена можливість проведення дистанційного провадження і в КПК Болгарії, зокрема допит учасників кримінального провадження. Однак, як і у вищезгаданому КПК Литовської Республіки, в КПК Болгарії, відсутній перелік підстав, поняття та порядок застосування даного інституту.

Проте, необхідно звернути увагу на положення, передбачене статтею 115 КПК Болгарії, яке вказує на заборону допиту обвинуваченого за допомогою

¹³ Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь от 16.07.1999. URL : <http://www.pravo.by/> (дата звернення: 20.11.2019)

¹⁴ Lietuvos Respublikos Baudžiamojo Proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas 2002 m. kovo 14 d. Nr. IX-785, Vilnius. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/ru/legalAct/TAR.EC588C321777/asr> (дата звернення: 26.11.2019)

відеоконференцзв'язку, окрім випадків, коли винна особа знаходиться за межами країни і це не зможе перешкоджати доведенню його вини¹⁵. Що стосується України, то дозволяється проведення допиту обвинуваченого з приміщення установи виконання покарання з використанням відеоконференції.

Розглядаючи досвід Російської Федерації по використанню дистанційного провадження необхідно зазначити, що така можливість з'явилась ще в 1999 році, а вже в квітні 2000 року було проведено перше судове засідання по кримінальному провадженню, яке здійснював Верховний Суд Російської Федерації в режимі відеоконференцзв'язку¹⁶. Можливість слухання справ з використанням систем відеоконференцзв'язку передбачено й при розгляді справ арбітражними судами. Однак, вивчаючи КПК Росії, ми звернули увагу на відсутність окремої регламентації здійснення дистанційного провадження¹⁷.

Здійснивши аналіз зарубіжних кримінальних процесуальних кодексів вище вказаних європейських країн, можемо зробити висновок, що загальні умови та підстави проведення дистанційного провадження в деякій мірі є аналогічними. Це може впливати з того факту, що Білорусь, Російська Федерація, Болгарія, Литва та Україна відносяться до однієї правової сім'ї, а саме романо-германської. З іншого боку, така подібність може пояснюватися тим, що Україна, формуючи свій кримінальний процесуальний кодекс, орієнтувалася на вже існуюче кримінальне процесуальне законодавство європейських країн. Тож дане питання є предметом спору, але зрештою, українське кримінальне процесуальне законодавство стало на ступінь вище і може стати взірцем для наслідування з огляду достатньо широкого тлумачення порядку проведення такої процесуальної дії.

15 Наказательно-процесуален кодекс на Република България — <https://www.lex.bg/laws/ldoc/2135512224>

16 Официальный сайт Костромского областного суда. URL: http://oblsud.kst.sudrf.ru/modules.php?name=press_dep&op=1&did=184 (дата звернення: 19.11.2019)

17 Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации от 22.11.2001 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_34481/

РОЗДІЛ II. ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ ТА ЗАГАЛЬНИХ УМОВ ЗАСТОСУВАННЯ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

2.1. Поняття відеоконференції та її загальна характеристика

На сьогоднішній день досі існує законодавча невизначеність щодо поняття відеоконференції у кримінальному провадженні як правової категорії, яка зумовила необхідність дослідження даного питання у теорії кримінального процесу. Аналізуючи напрацювання вчених, ми дійшли висновку, що в доктрині процесуального права відсутня єдність в тлумаченні відеоконференції.

Кожен науковець вбачає різні назви даного явища, зокрема, відеотрансляція, відеоконференцзв'язок, відеоконференцмережа, відеозв'язок, відеоконференція, телебачення замкнутого циклу, замкнуті телемережі, дистанційне судове провадження та ін. Зважаючи на те, що в кримінальному процесуальному законодавстві все ж таки вживається «відеоконференція» та «дистанційне провадження», необхідно розтлумачити саме такі дефініції¹⁸.

Частина 1 статті 336 КПК України закріпила поняття дистанційного провадження, яке тлумачиться як судове провадження, яке здійснюється у режимі відеоконференції під час трансляції з іншого приміщення, у тому числі такого, що знаходиться поза межами приміщення суду.

Відповідно до положень Інструкції про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу і результатів процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції під час судового засідання (кримінального провадження), затвердженої Наказом Державної судової адміністрації №155 від 15.11.2012 року, відеоконференція – це телекомунікаційна технологія інтерактивної взаємодії двох або більше віддалених учасників судового провадження з можливістю обміну аудіо- та відеоінформацією у реальному масштабі часу з урахуванням керуючих даних¹⁹.

¹⁸ Черниченко І. Поняття та процесуально-правова суть відеоконференції у кримінальному провадженні України. *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. Випуск 59. 2014. С. 365

¹⁹ Про затвердження Інструкції про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу і результатів процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції під час судового засідання (кримінального

Можна також виділити наступні доктринальні підходи до визначення поняття відеоконференції:

- особлива процедура, яка виконується за посередництвом телекомунікаційних технологій, за якої спілкування у вигляді обміну аудіо- і відео- інформацією між віддаленими учасниками слідчої дії відбувається на відстані (дистанційно), але в режимі реального часу (М. Бортун)²⁰;
- особлива процедура провадження, під час якої посадова особа (суддя, прокурор, слідчий) перебуває в місці основного провадження у кримінальній справі, а учасник процесуальної дії перебуває в іншому місці й спілкування між ними відбувається в режимі реального часу з використанням технічних засобів за допомогою аудіовізуальної взаємодії (М.І. Смирнов)²¹;
- двосторонній відео-, аудіозв'язок між двома пунктами, відстань між якими не має значення, у режимі реального часу (без урахування часових поясів), в одному з яких знаходяться особи, які проводять та беруть участь в проведенні слідчої дії, а в іншому – ті, з якими проводять процесуальну дію (А.С. Сизоненко)²²;
- передбачена Кримінальним процесуальним кодексом України інформаційна технологія, що забезпечує одночасно двосторонню передачу, обробку, перетворення і візуалізацію інтерактивної інформації на відстань у режимі реального часу з допомогою апаратно-програмних засобів обчислювальної техніки (Н.В. Шульга)²³.

Розглядаючи інші погляди науковців, можна прослідкувати достатньо різноманітні трактування поняття «відеоконференція», до яких належать наступні:

провадження) : Наказ Державної судової адміністрації від 15 листопада 2012 р. № 155 : веб-сайт. URL : <http://dsa.court.gov.ua/dsa/14/N1552012/> (дата звернення 20.11.2019).

²⁰ Бортун М. Актуальні питання проведення допиту у режимі відеоконференції. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2014. №1(34). С. 64.

²¹ Смирнов М. І. Особливості надання взаємної правової допомоги у кримінальних справах з використанням методу відеоконференцзв'язку : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. К., 2005. С.10

²² Сизоненко А. Відеозв'язок як засіб проведення слідчих дій за межами України. *Право України*. 2003. № 3. С. 96.

²³ Шульга Н. В. Проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції у кримінальному провадженні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2019. С. 38.

- 1) сеанс двосторонньої інтерактивної комунікації²⁴;
- 2) комп'ютерна технологія²⁵;
- 3) інформаційна технологія²⁶;
- 4) телекомунікаційна технологія²⁷ тощо.

Проаналізувавши різні підходи щодо визначення юридичної природи відеоконференції в кримінальному провадженні приходимо до висновку, що під нею слід розуміти *особливий спосіб проведення слідчих (розшукових), судових та інших процесуальних дій*, який, у випадку його використання, забезпечує ефективність кримінального провадження.

Для того щоб конкретна процесуальна дія була визнана такою, що проводиться з використанням відеоконференцзв'язку, вона повинна містити повний комплекс відповідних ознак, які притаманні відеоконференції. Відеоконференція характеризується сукупністю ознак, до яких можна віднести:

1) телекомунікаційна технологія, яка характеризується передачею та/або прийняттям сигналів, письмового тексту, знаків, звуків та зображень або повідомлень шляхом застосування будь-якого роду дротових, радіо, оптичних або інших електромагнітних систем²⁸;

2) учасники такої процесуальної дії мають бути просторово віддалені, тобто така дія може вчинятись шляхом встановлення зв'язку між особами, які знаходяться в окремих приміщеннях однієї установи (наприклад, допит малолітньої особи), в різних установах одного міста, в різних містах, країнах тощо;

²⁴ Мурадов В. Проблеми використання відеоконференцзв'язку на сучасному етапі розвитку техніко-криміналістичного забезпечення судового розгляду кримінальних справ. *Право України*. 2011. № 7. С. 235.

²⁵ Волеводз А. Г. Правовые основы взаимной правовой помощи по уголовным делам с использованием видеоконференцсвязи. URL : <http://www.mgimo.ru/files/114971/114971.pdf> (дата звернення 26.11.2019).

²⁶ Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. –Т. 1 / О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бурдоль та ін. ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. Х. : Право, 2012. С.584

²⁷ Пашковський М. І. Відеоконференція у кримінальному судочинстві. URL:<https://docs.googlecom/document/d/1JEUC4BFLZNPxNzscOyadevJSXJbkihlVpxJnLjlvqk/edit?hl=uk&pli=1>(дата звернення 16.11.2019).

²⁸ Технічна електроніка в телекомунікаціях: навч. посіб. для студ. спец. 6.050903 «Телекомунікації» Ін-ту телекомунікацій, радіоелектрон. та електрон. техніки / Я. В. Шийка, О. М. Яремко, С. С. Думич ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л. : [б. в.], 2011. 146 с.

3) така дія вчиняється в режимі реального часу, це означає, що такий час має бути необхідним для забезпечення обміну інформацією між системами органів, які забезпечують проведення відеоконференцзв'язку, та є співрозмірним зі швидкістю обробки даних;

4) спілкування учасників здійснюється шляхом обміну, передачі, обробки, перетворення, а також представлення інформації, яка здійснюється одночасно, за допомогою фізичного перенесення даних цифрового потоку у вигляду сигналів від точки до точки або до множини точок, засобами електронного зв'язку каналами зв'язку для подальшого оброблення таких сигналів засобами обчислювальної техніки.

Головною метою дистанційного провадження є збирання інформації, яка є значимою у конкретному кримінальному провадженні. Таким чином, відеоконференція призначена для одержання інформації, яка в подальшому може стає доказом по кримінальному провадженню за умови її належності, допустимості, достовірності та достатності, а також забезпечує швидкість та своєчасність провадження.

З врахуванням виділених змістовних ознак та властивостей відеоконференції у кримінальному провадженні, пропонуємо під нею розуміти особливий спосіб проведення слідчих (розшукових), судових та інших процесуальних дій, що передбачає використання відповідних телекомунікаційних технологій за допомогою яких здійснюється спілкування між учасниками процесуальної дії в режимі реального часу, за умови, що хоча б один з них просторово віддалений, з обов'язковою фіксацією технічними засобами проведеної процесуальної дії.

Отже, наведена інформація свідчить про наявність достатньої кількості розбіжностей у трактуванні поняття «відеоконференція», подолання яких можливе лише шляхом чіткого законодавчого визначення даного поняття, а також його закріплення в положеннях КПК України, зокрема в частині 1 статті 3, в якій наведений перелік всіх основних термінів кримінального процесу. Така

необхідність зумовлена досить частим використанням дистанційного провадження задля проведення допиту обвинуваченого, потерпілого та свідків.

2.2. Загальні умови застосування відеоконференції в кримінальному провадженні та основні переваги й недоліки

Незважаючи на відсутність легального поняття відеоконференції, кримінальне процесуальне законодавство України визначає чіткі підстави для її застосування під час досудового розслідування. Як зазначалось раніше, частина 1 статті 232 КПК України закріплює умови, за якими можливе проведення дистанційного провадження:

- 1) у разі неможливості безпосередньої участі певних осіб у досудовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин;
- 2) задля необхідності забезпечення безпеки осіб;
- 3) для здійснення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого;
- 4) застосування таких заходів для забезпечення оперативності досудового розслідування;
- 5) за наявності інших підстав, визначених слідчим, прокурором, слідчим суддею достатніми.

Проведення судового засідання з використання відеоконференцзв'язку можливе за наявності однієї з підстав, передбачених частиною 1 статті 336 КПК України, які є майже аналогічними з підставами для проведення дистанційного досудового розслідування, різниця їх формулювання лише пов'язана зі стадією кримінального провадження, на якій застосовується відеоконференція.

У разі здійснення міжнародного співробітництва можливе проведення допиту за запитом компетентного органу іноземної держави. Задля реалізації такої процесуальної дії законодавством передбачено застосування телефонної або відеоконференції за наявності підстав, які регламентовані частиною 1 статті 567 КПК України:

- 1) якщо прибуття певних осіб до компетентного органу іноземної держави неможливе;
- 2) задля необхідності забезпечення безпеки осіб;
- 3) з інших підстав, які визначаються слідчим суддею (судом).

Порядок здійснення процесуальних дій в режимі відеоконференцзв'язку регламентований КПК України, а також Інструкцією про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу і результатів процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції під час судового засідання (кримінального провадження)²⁹. Здійснивши детальний аналіз зазначених законодавчих актів, можна виокремити такі загальні умови проведення дистанційного провадження як:

- слідчий, прокурор, а у випадку допиту свідка в судовому засіданні – слідчий суддя за власною ініціативою або за клопотання сторони кримінального провадження, приймають рішення про застосування режиму відеоконференції шляхом винесення постанови;
- у випадку заперечення потерпілим або стороною кримінального провадження про проведення дистанційного провадження, слідчий, прокурор або слідчий суддя можуть прийняти вмотивоване рішення про обов'язковість проведення такої процесуальної, але якщо заперечує підозрюваний – така дія не може бути проведена;
- на суб'єктів проведення відеоконференції покладається обов'язок забезпечення належної якості зображення, звуку, передачі даних, а також інформаційної безпеки;
- обов'язок вручення пам'ятки про права та обов'язки особи, яка приймає участь в дистанційному провадженні, перевірити її документи, що посвідчують особу, а також перебувати з нею до закінчення процесуальної дії покладається на службову особу органу досудового розслідування, якщо така

²⁹ Про затвердження Інструкції про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу і результатів процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції під час судового засідання (кримінального провадження) : Наказ Державної судової адміністрації від 15 листопада 2012 р. № 155 : веб-сайт. URL : <http://dsa.court.gov.ua/dsa/14/N1552012/> (дата звернення: 19.11.2019)

дія вчиняється в приміщенні, яке розташоване під юрисдикцією такого органу досудового розслідування або на території міста відповідного органу;

- у випадку знаходження особи-учасника дистанційного провадження у приміщенні, розташованому поза межами території, яка перебуває під юрисдикцією органу досудового розслідування або поза територією міста, в якому він розташований, зазначений вище обов'язок може бути доручений постановою слідчого або прокурора в межах компетенції органу Національної поліції, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за дотриманням податкового законодавства, на території юрисдикції якого перебуває така особа, Національному антикорупційному бюро України або Державному бюро розслідувань. Зазначені органи повинні в найкоротший час забезпечити виконання такого доручення;

- здійснення відеоконференції в установі попереднього ув'язнення або виконання покарання покладається на службову особу зазначених установ;

- фіксування дистанційного провадження здійснюється технічними засобами відео- та звукозапису;

- наявність можливості зміни голосу та зовнішності до непізнаваності для особи, якій забезпечується захист. Тут зауважимо, що в такому випадку показання анонімних свідків повинні бути отримані з дотриманням принципу змагальності. Обвинувачений повинен мати можливість бути присутнім при допиті, який проводиться дистанційно, і спостерігати за поведінкою свідка. Дослідники констатують, що невідповідність цього порядку є порушенням права, передбаченого п. d ч. 3 ст. 6 Конвенції про захист права людини та основоположних свобод. Можливість ставити питання анонімним свідкам в письмовій форму через суддю є недостатнім заходом для забезпечення права обвинуваченого на допит³⁰.

- можливість проведення опитування осіб, які знаходяться віддалено від місця проведення досудового розслідування, за наявності хвороби, зайнятості

³⁰ Уголовный процессуальный кодекс Украины. Научно-практический комментарий / отв. ред.: Кивалов С.В., С.Н. Мищенко, В.Ю. Захарченко. Х.: Одиссей, 2013. – С. 686.

або через інші поважні причини не можуть з'явитись до органу досудового розслідування, з метою оперативності здійснює слідчий або прокурор;

- до початку судового засідання секретар судового засідання здійснює реєстрацію у системі та активує технічні засоби, перевірку вільного місця на внутрішньому носії (не менше десяти гігабайт), працездатності технічних засобів відеозапису;

- при наявності несправностей засобів відеофіксації та неможливості її налагодження, секретар судового засідання повідомляє слідчого суддю та складає акт про таку несправність, який долучається до матеріалів кримінального провадження;

- секретар зобов'язаний здійснювати постійний моніторинг якості звуку та зображення, а за необхідності залучається адміністратор;

- для якісного запису всі учасники дистанційного провадження мають голосно та виразно висловлюватись;

- після завершення такої процесуальної дії, секретар судового засідання повинен впевнитись в коректності та придатності для подальшого використання запису, а також створює архівну та робочу копію запису дистанційного провадження, перевіряє її якість та долучає до матеріалів кримінального провадження;

- архівна копія підлягає передачі в архів суду;

- заборона залишати без нагляду технічні засоби фіксації, розголошення паролів/електронного ключа, а також обов'язок блокування технічних засобів фіксації або вихід з програми після завершення процесуальної дії покладається на секретаря судового засідання.

Отже, відеоконференція проводиться за наявності таких підстав: правова підстава – це сукупність передбачених КПК України умов, що дають право слідчому, прокурору, суду проводити дистанційне провадження; фактична підстава – наявність достатніх відомостей, що вказують на можливість досягнення мети відеоконференції. Мета проведення дистанційного

провадження прямо передбачена в нормах КПК України та в міжнародно-правових актах.

Провівши аналіз порядку проведення дистанційного провадження, необхідно зазначити переваги та недоліки, які пов'язані з застосуванням відеоконференції. Тож головними перевагами відеоконференції зв'язку є:

1) сучасність, яка виражена науково-технічним прогресом та світовим досвідом використання дистанційного провадження, які зумовлюють необхідність перейняття чогось нового, раніше відсутнього в нашому законодавстві, можливість «йти в ногу з часом»;

2) зручність, яка характеризується суттєвою економією часу та ресурсів;

3) швидкість та ефективність – полягає в тому, що відеоконференція здатна забезпечити розгляд великої кількості кримінальних проваджень за визначений проміжок часу, продуктивність їх розгляду та скорочення строку розгляду кримінальних проваджень.

Відеоконференцію не оминули й недоліки в її застосуванні, до яких можна віднести наступні негативні аспекти:

1) складність використання зумовлюється достатньо частими збоями в роботі мережі Інтернет, відсутність спеціальних знань працівників у роботі програм, які використовуються для забезпечення проведення дистанційного провадження, а також низька якість зображення та звуку;

2) порушення прав учасників процесу – полягає в загрозі «хакерського» вторгнення, в силу чого можливе використання особистих даних осіб та матеріалів кримінального провадження з корисливих мотивів або шляхом їх розповсюдження;

3) складність передачі всього обсягу інформації, оскільки відсутня можливість встановити належний психологічний контакт з особою, діагностувати істинність та достовірність показань, а також проблема викриття неправдивих відомостей.

ВИСНОВКИ

Виходячи з завдань, які були поставлені в даній роботі, необхідно зробити окремі висновки, які мають як теоретичний, так і прикладний характер.

По-перше, потрібно зазначити, що вивчення та дослідження такого явища як відеоконференція, на сьогодні, залишається одним із провідних напрямів науки кримінального процесуального права, оскільки саме наука найбільш оперативно реагує як на потреби практики, так і на зміну умов, які формуються у зв'язку із здійсненням кримінального провадження. Зацікавленість науковців цією проблемою продиктовано і нормативними положеннями, зокрема тими, що містяться в ст. 2 КПК України. Так, одним із завдань кримінального провадження визнається забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду. А якщо під швидким розслідуванням та розглядом розуміти таку ситуацію, при якій час розслідування та розгляду факту вчинення кримінального правопорушення максимально наближений до моменту його вчинення, то стає зрозумілим, що саме відеоконференція здатна забезпечити подолання просторових перешкод швидкому отриманню необхідного процесуального результату.

По-друге, проведене порівняльне дослідження дало змогу проаналізувати визначення поняття та загальних умов проведення відеоконференції за кримінальним процесуальним законодавством європейських держав. Аналіз дав чітке уявлення про те, що норми щодо проведення відеоконференції за законодавством України є більш обґрунтованими, розробленими і прогресивними, оскільки в деяких країнах дане поняття взагалі відсутнє. Певні аспекти дійсно потребують свого переосмислення і доопрацювання закордонними науковцями та законодавцями.

По-третє, поняття відеоконференції на даному етапі продовжує своє формування й досі. Зважаючи на те, що інститут дистанційного провадження виник досить недавно, на сьогодні наукове вчення, так само як і законодавче трактування відеоконференції ще не повністю відображає всі особливості

практичного застосування норм кримінального процесуального права, а тому воно потребує негайного та постійного вдосконалення.

З урахуванням виділених змістовних ознак та властивостей відеоконференції у кримінальному провадженні, пропонуємо під нею розуміти особливий спосіб проведення слідчих (розшукових), судових та інших процесуальних дій, що передбачає використання відповідних телекомунікаційних технологій, за допомогою яких здійснюється спілкування між учасниками процесуальної дії в режимі реального часу, за умови, що хоча б один з них просторово віддалений, з обов'язковою фіксацією технічними засобами проведеної процесуальної дії.

Найбільш характеризуючими ознаками відеоконференції є:

1) відеоконференція в кримінальному провадженні представляє собою особливий спосіб проведення слідчих (розшукових), судових та інших процесуальних дій, спрямований на отримання юридично значущих обставин кримінального правопорушення, що підтверджується фактичними даними, які були здобуті в ході застосування відеоконференції;

2) застосування такого способу проведення процесуальних дій є допустимим виключно за умови участі хоча б однієї особи, яка просторово віддалена;

3) технічною властивістю відеоконференції є застосування телекомунікаційної технології (відеоконференцзв'язку), яка характеризується передачею та/або прийняттям сигналів, письмового тексту, знаків, звуків та зображень або повідомлень шляхом застосування будь-якого роду дротових, радіо, оптичних або інших електромагнітних систем;

4) процесуальна дія з використанням відео конференції проводиться в режимі реального часу, це означає, що такий час має бути необхідним для забезпечення обміну інформацією між системами органів, які забезпечують проведення відеоконференцзв'язку, та є співрозмірним зі швидкістю обробки даних;

5) застосування відеоконференції в кримінальному провадженні повинно супроводжуватися обов'язковою фіксацією технічними засобами проведеної процесуальної дії з подальшим дорученням носіїв такої інформації до документів, які виступають джерелами доказів.

У разі відсутності однієї з вищевказаних ознак, проведення процесуальної дії стає неможливим, а у випадку її проведення без врахування зазначеного отримана інформація не може вважатися допустимим доказом у кримінальному провадженні.

По-четверте, значення відеоконференції у кримінальному провадженні необхідно розглядати у кількох напрямках. З одного боку, дистанційне провадження є одним із способів збирання доказів. З іншого боку, відеоконференція є основним засобом забезпечення швидкого, ефективного та неупередженого дослідження всіх обставин кримінального провадження, а отже, виконання завдань кримінального провадження.

Дистанційне провадження виступає частиною складного й різностороннього механізму встановлення обставин конкретного кримінального правопорушення під час досудового розслідування. Відеоконференція набуває поширення та стає ефективним засобом виявлення та закріплення фактичних даних, які мають значення для подальшого вирішення кримінального провадження. Отже, важливим завданням кримінальної процесуальної доктрини та правозастосовної діяльності є формулювання, впровадження, а також удосконалення положень, які забезпечують своєчасне, повне, законне та обґрунтоване проведення відеоконференції у кожному, без виключень, кримінальному провадженні, яке здійснюється з її використанням.

По-п'яте, до загальних умов проведення дистанційного провадження відносимо:

- слідчий, прокурор, а у випадку допиту свідка в судовому засіданні – слідчий суддя за власною ініціативою або за клопотання сторони

кримінального провадження, приймають рішення про застосування режиму відеоконференції шляхом винесення постанови;

- у випадку заперечення потерпілим або стороною кримінального провадження про проведення дистанційного провадження, слідчий, прокурор або слідчий суддя можуть прийняти вмотивоване рішення про обов'язковість проведення такої процесуальної, але якщо заперечує підозрюваний – така дія не може бути проведена;

- на суб'єктів проведення відеоконференції покладається обов'язок забезпечення належної якості зображення, звуку, передачі даних, а також інформаційної безпеки;

- фіксування дистанційного провадження здійснюється технічними засобами відео- та звукозапису;

- наявність можливості зміни голосу та зовнішності до непізнаваності для особи, якій забезпечується захист;

- до початку судового засідання секретар судового засідання здійснює реєстрацію у системі та активує технічні засоби, перевірку вільного місця на внутрішньому носії (не менше десяти гігабайт), працездатності технічних засобів відеозапису;

- секретар зобов'язаний здійснювати постійний моніторинг якості звуку та зображення, а за необхідності залучається адміністратор;

- для якісного запису всі учасники дистанційного провадження мають голосно та виразно висловлюватись;

- після завершення такої процесуальної дії, секретар судового засідання повинен впевнитись в коректності та придатності для подальшого використання запису, а також створює архівну та робочу копію запису дистанційного провадження, перевіряє її якість та долучає до матеріалів кримінального провадження.

По-шосте, до основних переваг дистанційного провадження відносимо зручність, ефективність, швидкість та сучасність. Недоліками виступають

складність у використанні, можливе порушення прав учасників провадження, складність передачі всього обсягу інформації. Необхідно зауважити те, що забезпечення якісного використання відеоконференції потребує чималих коштів та ресурсів, а також прийняття більш розгорнутої та чіткої інструкції щодо використання режиму відеоконференції.

По-сьоме, для подолання недоліків вбачаємо необхідним обов'язкове залучення спеціаліста для проведення якісного, безпечного та професійного дистанційного провадження, в силу чого пропонуємо внести зміни до частини 3 статті 232 КПК України, які б змогли забезпечити його участь. До спеціаліста мають бути встановлені чіткі вимоги, які включають в себе: наявність вищої освіти в галузі комп'ютерних наук та інформаційних технологій за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр, стаж роботи в галузі ІТ-технологій не менше 3 років та володіння мовою програмування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Нормативно-правові акти:

1. Другий додатковий протокол до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах від 08.11.2001 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/994_518 (дата звернення: 19.11.2019)
2. Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах від 20.04.1959 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_036 (дата звернення: 19.11.2019)
3. Конвенція про взаємодопомогу в кримінальних справах між державами-членами Європейського Союзу від 29.05.2000 р. URL: http://zakon.nau.ua/doc/?code=994_238 (дата звернення: 19.11.2019)
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_004 (дата звернення: 19.11.2019)
5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року №4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 20.11.2019)
6. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28 грудня 1960 року. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KD0007.html (дата звернення: 19.11.2019)
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з ратифікацією Другого додаткового протоколу до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах [Текст] : Закон України від 16.06.2011 року. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2012. № 4. ст. 22.
8. Про затвердження Інструкції про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу і результатів процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції під час судового засідання (кримінального провадження) : Наказ Державної судової адміністрації від 15 листопада 2012 р. № 155 : веб-сайт. URL : <http://dsa.court.gov.ua/dsa/14/N1552012/> (дата звернення 20.11.2019).

9. Угода між Україною та Королівством Нідерландів про міжнародне правове співробітництво щодо злочинів, пов'язаних зі збиттям літака рейсу МН17 Малайзійських авіаліній 17 липня 2014 року від 07.07.2017 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/528_002-17/conv (дата звернення: 20.11.2019)

Спеціальна література:

10. Бортун М. Актуальні питання проведення допиту у режимі відеоконференції. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2014. №1(34). С. 64-70.

11. Волеводз А. Г. Правовые основы взаимной правовой помощи по уголовным делам с использованием видеоконференцсвязи. URL : <http://www.mgimo.ru/files/114971/114971.pdf> (дата звернення 26.11.2019).

12. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. –Т. 1 / О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бурдоль та ін. ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. Х. : Право, 2012. 786 с.

13. Мурадов В. Проблеми використання відеоконференцзв'язку на сучасному етапі розвитку техніко-криміналістичного забезпечення судового розгляду кримінальних справ. *Право України*. 2011. № 7. С. 235–240.

14. Наказателно-процесуален кодекс на Република България. URL: <https://www.lex.bg/laws/ldoc/2135512224> (дата звернення: 26.11.2019)

15. Официальный сайт Костромского областного суда. URL: http://oblsud.kst.sudrf.ru/modules.php?name=press_dep&op=1&did=184 (дата звернення: 19.11.2019)

16. Пашковський М. І. Відеоконференція у кримінальному судочинстві. URL: <https://docs.googlecom/document/d/1JEUC4BFLZNPxNzscOyadevJSXJbkihVpxJnLjlvqk/edit?hl=uk&pli=1> (дата звернення 16.11.2019).

17. Пояснювальна записка до проекту Закону України “Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо скасування відеоконференцій”. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=2305&skl=8 (дата звернення 19.11.2019)

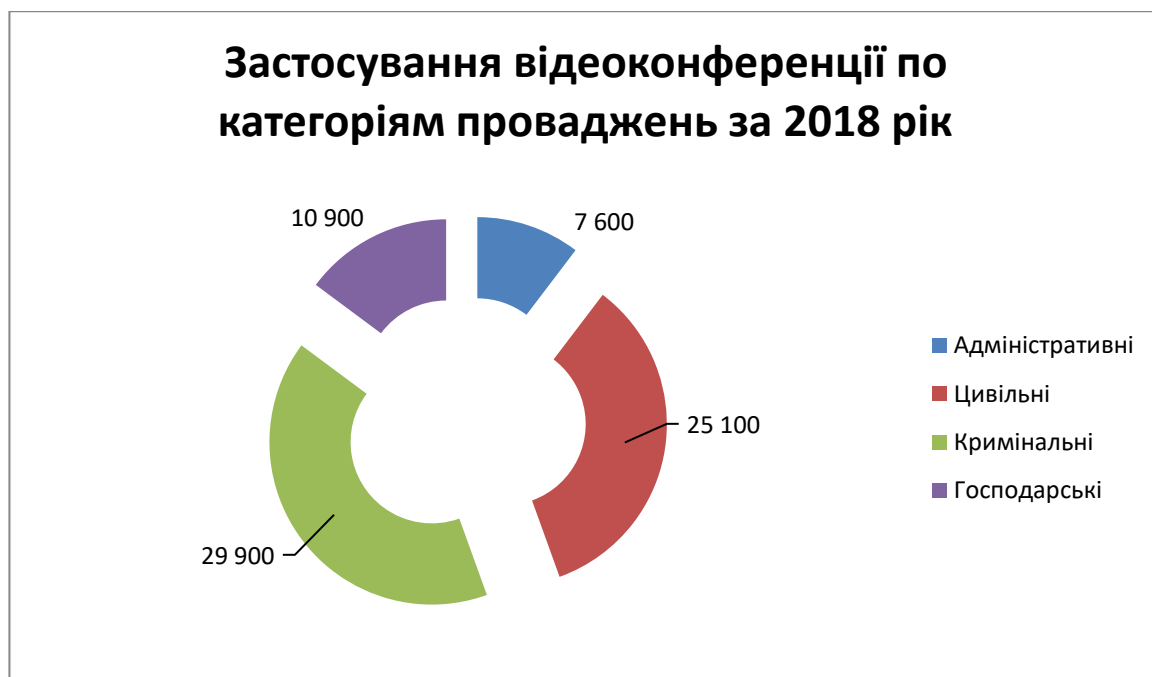
18. Проект Закону України про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо скасування відеоконференцій від 15.02.2013 : веб-сайт. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45773 (дата звернення 19.11.2019)
19. Сизоненко А. Відеозв'язок як засіб проведення слідчих дій за межами України. *Право України*. 2003. № 3. С. 96–99.
20. Смирнов М. І. Особливості надання взаємної правової допомоги у кримінальних справах з використанням методу відеоконференцзв'язку : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. К., 2005. 268 с.
21. Технічна електроніка в телекомунікаціях: навч. посіб. для студ. спец. 6.050903 «Телекомунікації» Ін-ту телекомунікацій, радіоелектрон. та електрон. техніки / Я. В. Шийка, О. М. Яремко, С. С. Думич ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л. : [б. в.], 2011. 146 с.
22. Уголовный процессуальный кодекс Украины. Научно-практический комментарий / отв. ред.: Кивалов С.В., С.Н. Мищенко, В.Ю. Захарченко. Х.: Одиссей, 2013. 1184 с.
23. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь от 16.07.1999. URL : <http://www.pravo.by/> (дата звернення: 20.11.2019)
24. Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации от 22.11.2001 г. URL : http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_34481/ (дата звернення: 20.11.2019)
25. Черниченко І. Поняття та процесуально-правова суть відеоконференції у кримінальному провадженні України. *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. Випуск 59. 2014. С. 365
26. Шульга Н. В. Проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції у кримінальному провадженні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. – Київ, 2019. 208 с.
27. A/CONF.169/16/Rev.1. Доповідь Дев'ятого конгресу ООН із запобігання злочинності й поводженню з правопорушниками (Каїр, 29 квіт. – 8 трав. 1995 р.)

28. Lietuvos Respublikos Baudžiamojo Proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas 2002 m. kovo 14 d. Nr. IX-785, Vilnius. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/ru/legalAct/TAR.EC588C321777/asr> (дата звернення: 26.11.2019)

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1.

Додаток 1. Застосування відеоконференції в окремих категоріях проваджень.

ДОДАТОК 2.

Кількість рішень щодо використання відеоконференції зв'язку.

АНОТАЦІЯ

З метою практичної реалізації завдань кримінального процесуального законодавства, зокрема щодо швидкості, неупередженості та повноти дослідження кожного кримінального провадження, а також в силу стрімкого розвитку комп'ютерних технологій, було впроваджено можливість проведення кримінального провадження з використання відеоконференції. З огляду на те, що цей інститут є новим, він викликає високу наукову та практичну зацікавленість, однак визначення поняття «відео конференція» не закріплене законодавчо, чимало проблем викликає дистанційне провадження і в практичному застосуванні, в тому числі і через недосконалість окремих норм, що зумовлює актуальність даної роботи.

Метою запропонованої роботи є вивчення змісту поняття «відеоконференція», а також виокремлення основних позитивних та негативних аспектів даного процесуального інституту.

До головних завдань даної роботи слід віднести наступне: розкриття історії впровадження відеоконференції в українське законодавство; проведення компаративістичного дослідження; аналіз змісту дефініції «відеоконференція»; характеристика порядку проведення дистанційного провадження та окреслення проблемних питань, пов'язаних з ним; формування пропозицій щодо удосконалення кримінально-процесуальних норм.

Методологічну основу роботи складають такі методи як діалектичний, узагальнення, логіко-семантичний, порівняння, структурний та порівняльно-правовий.

Робота містить вступ, два основні розділи та висновки. Перший розділ має назву «Відеоконференція в кримінальному процесуальному праві: історичний та компаративістичний аспект», складається з двох підрозділів. Перший підрозділ розкриває формування та впровадження відеоконференції на території України, а також його регламентацію в міжнародних актах. У другому підрозділі першого розділу висвітлено порівняльно-правові аспекти стосовно порядку та підстав застосування дистанційного провадження відеоконференції

за законодавством зарубіжних країн, а також наявності законодавчого визначення даного поняття. Для порівняльного аналізу використовувались Кримінальні процесуальні кодекси Білорусі, Болгарії, Литви та Російської Федерації, оскільки Україна та зазначені держави віднесені до однієї правової сім'ї.

Другий розділ має назву «Правова характеристика поняття та загальних умов застосування відеоконференції за кримінальним процесуальним законодавством України» та складається з двох підрозділів. У першому підрозділі наведені різні підходи до визначення поняття «відеоконференція», вказано на відсутність закріплення такого терміна в КПК України та запропоновано подолання даної проблеми шляхом внесення змін до ст. 3 КПК України. Другий підрозділ окреслює законодавчий порядок реалізації дистанційного провадження та обставини, за яких можливе проведення такої процесуальної дії. Також зазначені позитивні та негативні аспекти застосування відеоконференцзв'язку.

Робота містить 4 додатки та список літератури у кількості 27 використаних джерел.

Ключові слова: відеоконференція, технічні засоби зв'язку, дистанційне досудове розслідування, дистанційне судове провадження, телекомунікаційна технологія.